

neofilolog

CZASOPISMO POLSKIEGO
TOWARZYSTWA NEOFILOLOGICZNEGO
NR 53/1

Ocenianie formalne

pod redakcją

Iwony Janowskiej
i
Anny Seretny

Poznań – Kraków 2019

Redakcja

Anna Jaroszewska (Uniwersytet Warszawski) – redaktor naczelny
Urszula Paprocka-Piotrowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) – redaktor pomocniczy
Dorota Werbińska (Akademia Pomorska w Słupsku) – redaktor pomocniczy
Beata Gałan (Uniwersytet Śląski) – sekretarz redakcji
Jolanta Knieja (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) – sekretarz redakcji
Katarzyna Posiadała (Uniwersytet Warszawski) – sekretarz redakcji

Rada naukowa

Bernhard Brehmer (Universität Greifswald)
Karl-Dieter Bunting (Universität Duisburg)
Anna Cieślicka (Texas A&M International University)
Małgorzata Jedynak (Uniwersytet Wrocławski)
Katarzyna Karpińska-Szaj (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
Lidia Lebas-Frączak (Université Clermont Auvergne)
Jan Majer (Uniwersytet Łódzki)
Kazimiera Myczko (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
Bonny Norton (University of British Columbia)
Mirosław Pawlak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie)
Teresa Siek-Piskozub (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
David Singleton (Trinity College)
Freiderikos Valetopoulos (Université de Poitiers)
Steve Walsh (Newcastle University)
Marzena Watorek (Université Paris 8 Vincennes-Saint-Denis)
Halina Wiśła (Uniwersytet Śląski)
Weronika Wilczyńska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)

Redaktorzy tematyczni

Krystyna Drożdżał-Szelest (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) – glottodydaktyka/językoznawstwo
Leszek Berezowski (Uniwersytet Wrocławski) – translatoryka
Iwona Janowska (Uniwersytet Jagielloński) – nauczanie języka polskiego jako obcego

Redaktorzy językowi

Camilla Badstübner-Kizik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza) – język niemiecki
Martin Blaszk (Uniwersytet Gdański) – język angielski
Wolfgang Butzkamm (Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule Aachen) – język niemiecki
Sébastien Ducourtieux (Uniwersytet Warszawski) – język francuski
Melanie Ellis (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) – język angielski
Anna Paprocka (Instytut Europy Środkowo-Wschodniej) – język polski

Redaktor statystyczny

Monika Dorota Adamczyk (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)

Piotr Bajak – redakcja techniczna

Deklaracja o wersji pierwotnej:

wersją pierwotną każdego numeru czasopisma jest wersja drukowana ukazująca się nakładem Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego

Adres redakcji

Collegium Novum UAM
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, Polska
poltowneo@gmail.com

© Copyright by POLSKIE TOWARZYSTWO NEOFILOLOGICZNE

ISSN 1429-2173, eISSN 2545-3971

Druk: Sowa – druk na życzenie, ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE: Iwona Janowska, Anna Seretny 5

ARTYKUŁY

1. Radosław Kucharczyk, Jolanta Sujecka-Zajac – *O komunikacyjnych i mediacyjnych kompetencjach egzaminatora na egzaminie ustnym z języka obcego (na przykładzie egzaminu certyfikacyjnego UW z języka francuskiego)* 9
2. Krystyna Mihułka – *Ocena zewnętrzna a samoocena – rozbieżności i punkty styczne* 29
3. Monika Paliszewska-Mojsiuk, Anna Sroka-Grądziel – *HSK – językowy paszport do Chin. O egzaminie z perspektywy Polaków* 59
4. Małgorzata Banach – *Certyfikacyjne testy z języka polskiego i angielskiego na poziomie C2 w ujęciu porównawczym* 71
5. Urszula Marzec, Małgorzata Marzec – *Certyfikacja znajomości języka polskiego jako obcego we Włoszech: problemy, wyzwania, postulaty* 89
6. Anna Iwanowska – *Certyfikacja kompetencji językowych a rozwój zawodowy żołnierzy w polskich szkołach wojskowych* 105
7. Ewa Komorowska – *Trudności (samo)oceny w nauczaniu języka polskiego jako obcego w biznesie* 117
8. Agnieszka Jasińska – *B1 i co dalej? O konieczności przygotowania programu nauczania języka polskiego jako obcego dla celów akademickich* 129

SPIS TREŚCI W JĘZYKU ANGIELSKIM 143

WPROWADZENIE

W procesie kształcenia językowego nauczanie, uczenie się i ocenianie stanowią triadyczny układ zależności. Skuteczne nauczanie nie jest więc możliwe, jeśli nie towarzyszy mu ocena. Dzięki ewaluacji obie strony, tj. i nauczyciele, i uczący się mogą otrzymać informacje zwrotne dotyczące postępów w nauce, poziomu osiągniętych kompetencji językowych i/lub problemów związanych z opanowaniem konkretnych umiejętności.

Niniejszy numer poświęcony jest ocenianiu formalnemu, które ma miejsce najczęściej pod koniec cyklu kształcenia i polega na odnotowaniu osiągnięć uczących się, poświadczeniu – przed społeczeństwem, władzami instytucji, rodzinami, uczącymi się – efektów przeprowadzonego sprawdzianu, testu, egzaminu itp. Jest ono poprzez dyplom powiązane z legitymizacją pozycji społecznych, z promocją sukcesów naukowych, a także z wykorzystywaniem ocen jako narzędzi kontroli instytucjonalnej. Ocena formalna może być także stosowana w klasie językowej w trakcie procesu dydaktycznego. Pełni wówczas funkcję regulującą i wspierającą, pozwala udzielić odpowiedzi na pytania dotyczące dalszych etapów kształcenia.

Zamieszczone w niniejszym tomie teksty poruszają kwestie bezpośrednio powiązane z ocenianiem formalnym lub pośrednio z niego wynikające. Mowa w nich o wpływie tego rodzaju oceniania na decyzje i możliwości uczących się, o konieczności stosowania w nim określonych rozwiązań i standardów, a także znaczeniu dla procesu kształcenia w wymiarze mikro (specyfika testów certyfikacyjnych opracowywanych dla poszczególnych języków i/lub ich odmian) oraz makro (testy certyfikacyjne jako narzędzie polityki językowej).

Otwierający numer tekst Radosława Kucharczyka i Jolanty Sujeckiej-Zając, *O komunikacyjnych i mediacyjnych kompetencjach egzaminatora na egzaminie ustnym z języka obcego (na przykładzie egzaminu certyfikacyjnego UW z języka francuskiego)*, jest pogłębioną refleksją nad ocenianiem sprawności mówienia w czasie egzaminów wysokiej stawki. Ze względu na nieostry w perspektywie testowania charakter ustnych działań językowych, obiektywna ocena

biegłości zdających bywa niekiedy bardzo trudna. Autorzy zastanawiają się nad tym, jakimi umiejętnościami powinien legitymować się egzaminator. Zwracają przy tym uwagę na fakt, iż zwłaszcza te o charakterze mediacyjnym w sposób bezpośredni wpływają nie tylko na atmosferę na egzaminie, lecz także na dynamikę, rodzaj prowadzonego podczas niego dyskursu, pośrednio więc i na kształt wypowiedzi ustnych zdających, i na ich ocenę. Z przeprowadzonych przez nich badań wynika, że działania egzaminatorów podczas egzaminów ustnych zbyt często wpisują się w normatywno-osądzający, a nie mediacyjno-wspierający model oceniania, a oni sami nie zawsze są świadomi komunikacyjno-afektywnej złożoności sytuacji egzaminacyjnej.

Krystyna Mihułka poświęciła swój artykuł – *Ocena zewnętrzna a samoocena: rozbieżności i punkty styczne* – umiejętności dokonywania przez uczących się trafnej i rzetelnej samooceny stopnia opanowania poszczególnych kompetencji i sprawności językowych. Realne ocenianie własnych szans i/lub możliwości, osiągnięć i/lub braków jest ważne nie tylko w odniesieniu do opanowywanego języka, lecz przydatne także w życiu codziennym. Longitudinalne badania, w których Autorka zestawiała samooceny dokonywane przez uczących się języka niemieckiego na poziomie uniwersyteckim (ocena subiektywna) z wynikami uzyskanymi przez nich na testach certyfikatowych (ocena obiektywna zewnętrzna), ujawniły u większości badanych brak umiejętności dokonywania samooceny lub jej niski poziom. Zdaniem Autorki, najprawdopodobniej nie była ona dotychczas odpowiednio rozwijana, w polskiej edukacji nadal nie jest bowiem postrzegana jako istotna i potrzebna.

Monika Paliszewska-Mojsiuk i Anna Sroka-Grądział w artykule *HSK – językowy paszport do Chin. O egzaminie z perspektywy Polaków* przyjrzały się ocenianiu umiejętności językowych na egzaminach certyfikatowych z języka chińskiego, przyjmując w swoich badaniach perspektywę zdających je polskojęzycznych uczących się. Badaczki interesował powód, dla którego zdawali te egzaminy, sposób, w jaki się do nich przygotowywali, jak postrzegali stopień ich trudności, a przede wszystkim opinia co do adekwatności uzyskanej przez nich oceny umiejętności językowych. Wyniki pokazały, że tylko nieco więcej niż połowa badanych uważa, że otrzymana ocena odzwierciedla faktycznie osiągnięty poziom znajomości języka. Specyfika części rozwiązań przyjętych w HSK, a zwłaszcza w HSKK sprawia, iż zdający nie czują się komfortowo w czasie sesji egzaminacyjnej, co może znajdować przełożenie na niski poziom satysfakcji z osiągniętego rezultatu.

Egzaminom certyfikatowym poświęcona jest również analiza Małgorzaty Banach, w której Autorka zestawia rozwiązania przyjęte na poziomach makro i mikro w dwu systemach poświadczania znajomości języka: polskim i angielskim, za którymi stoją, odpowiednio, Państwowa Komisja ds. Poświadczania

Znajomości Języka Polskiego jako Obcego oraz Cambridge University. Z analiz zawartych w tekście *Certyfikatywne testy z języka polskiego i angielskiego na poziomie C2 w ujęciu porównawczym* wynika, iż polskie egzaminy biegłości cechuje większe niż angielskie bogactwo stosowanych technik, bardziej drobiazgowe podejście do testowania, inne rozłożenia akcentów w analogicznych komponentach, a także bardziej humanistyczne ukierunkowanie materiałów wyjściowych. Zasadniczą różnicą jest jednak większa transparentność angielskich rozwiązań systemowych: egzaminy mają nienaruszalny schemat, którego muszą przestrzegać autorzy zadań oraz osoby odpowiedzialne za ostateczny kształt komponentów, a o jego kształcie ESOL szczegółowo informuje na swoich stronach oraz w publikowanych materiałach.

O polskich egzaminach certyfikatywnych piszą także w tekście zatytułowanym *Certyfikacja znajomości języka polskiego jako obcego we Włoszech: problemy, wyzwania, postulaty* Urszula Marzec i Małgorzata Marzec, widząc w nich potencjalne, lecz nieumiejętnie stosowane przez polskie władze narzędzie polityki językowej. Autorki podkreślają, że zmiany w ustawie o języku polskim z 2015 roku ograniczyły znacznie możliwość organizacji egzaminów z języka polskiego jako obcego poza granicami Polski. Przeprowadzane są tam rzadziej lub wcale, co nieuchronnie ma wpływ na ich prestiż, a sami uczący się mało o nich wiedzą. Potwierdziły to w całej rozciągłości badania prezentowane przez Autorki.

Ocenieniu formalnemu mogą podlegać umiejętności kandydatów w zakresie postępowania się tak językiem ogólnym (JO), jak i specjalistycznym (JS). O wpływie egzaminów certyfikatywnych z JS organizowanych zgodnie z obowiązującymi w wojskowości normami STANAG na karierę i rozwój polskich żołnierzy mówi tekst Anny Iwanowskiej pt. *Certyfikacja kompetencji językowych a rozwój zawodowy żołnierzy w polskich szkołach wojskowych*. Z badań Autorki wynika, że uzyskanie przez żołnierzy właściwego dla danego typu sił zbrojnych certyfikatu znajduje bezpośrednie przełożenie na udział w misjach międzynarodowych, czy pracę w strukturach NATO i UE.

Ocenianie formalne w nauczaniu JO i JS, choć ważne, gdyż pozwalające uczniom i nauczycielom na uzyskanie informacji zwrotnych dotyczących efektywności i dynamiki procesu kształcenia, nie zawsze znajduje zastosowanie. O sytuacjach dydaktycznych, w których nie jest ono możliwe i/lub pożądane, traktuje tekst Ewy Komorowskiej – *Trudności (samo)oceny w nauczaniu języka polskiego jako obcego w biznesie*, opisujący specyfikę oceniania w nauczaniu „jeden na jeden” języka ekonomicznego dorosłych o bardzo wysokim poziomie autonomii, tj. biznesmenów zarządzających firmami, korporacjami w Polsce. Autorka, po zarysowaniu sylwetki uczącego się, trudności, z którymi musi umieć sobie radzić uczący języka polskiego jako obcego w biznesie, przedsta-

wia sprawdzające się w takim kontekście dydaktycznym formy ewaluacji efektywności procesu kształcenia, tj. ocenianie kształtujące, ewaluację autentyczną i ewaluację w terenie.

Czytając tekst *B1 i co dalej? O konieczności przygotowania programu nauczania języka polskiego jako obcego dla celów akademickich* Agnieszki Jasińskiej pozostajemy w kręgu oceniania i nauczania JS, tym razem na potrzeby akademickie. Wzrastająca liczba obcokrajowców studiujących na polskich uczelniach sprawia, iż szczególnej wagi nabiera przygotowanie programu kształcenia uwzględniającego potrzeby tej specyficznej grupy odbiorców. Nie były one dotąd brane pod uwagę w stopniu wystarczającym, o czym świadczą badania przeprowadzone przez Autorkę wśród nauczycieli języka polskiego jako obcego prowadzących zajęcia ze studiumi/przygotowującymi się do studiów cudzoziemcami (badania fokusowe) oraz samych uczących się (testy diagnostyczne). Ich wyniki stały się podstawą opracowania autorskiej koncepcji programu nauczania na potrzeby akademickie przeznaczonego na poziom B.

Prezentowane artykuły obejmują bardzo zróżnicowane zagadnienia związane ze sprawdzaniem umiejętności w nauce języka obcego. Uświadamiają Czytelnikowi wielość kontekstów, celów oraz narzędzi ewaluacji. Poruszane w nich kwestie dotyczą bowiem oceniania w różnych systemach certyfikacji znajomości języka, roli egzaminatora w trakcie egzaminów, relacji między oceną subiektywną i zewnętrzną, czy specyfiki procesu ewaluacji w odmiennych kontekstach (nauczanie/uczenie się języka specjalistycznego). Mamy nadzieję, że zamieszczone w tym numerze „Neofilologa” teksty staną się inspiracją do dyskusji oraz dalszych poszukiwań i badań naukowych.

*Iwona Janowska
Anna Seretny*